

Nietoperze są wśród nas

2021-08-26

Większość z występujących w Polsce gatunków nietoperzy, przynajmniej przez część swojego życia, wykorzystuje obiekty zbudowane przez człowieka. Zastępują one naturalne schronienia, których w wyniku działań ludzkich ubywa. Nietoperze są objęte ścisłą ochroną i nie wolno im w żaden sposób dokuczać.

Nietoperze zamiast korzystać z dziupli lub szpar pod odstającą korą, zagospodarowują na miejsca rozrodu strychy i zakamarki w ścianach budynków. W miejsce jaskiń na czas zimowania wybierają piwnice, studnie, stare fortyfikacje oraz otwory w ścianach budynków. Z reguły są to czasowe schronienia niewielkich grup nietoperzy, lecz bywają kolonie liczące nawet kilkaset osobników.

W krajobrazie osiedli mieszkaniowych dominują bloki i wieżowce, które od lat są systematycznie ocieplane. Termomodernizacja (ocieplanie budynku) przyczynia się do oszczędności energii i jest działaniem prośrodowiskowym. Jednak niesie również negatywne skutki uboczne. Szczeliny między płytami bloków, niezabezpieczone otwory wentylacyjne, puste miejsca pod parapetami oraz przestrzenie między ścianami i rynnami, są często zajmowane przez nietoperze. Przestrzenie te stają się dziennym schronieniem, miejscem godów, rozrodu lub zimowiskiem skrzydlatych ssaków.

Nocna aktywność nietoperzy sprawia, iż ich obecność jest często niezauważana. Dopiero podczas prac remontowych okazuje się, że zamurowywane zostały całe kolonie nietoperzy z młodymi. Takie działania są niedopuszczalne. Zwierzęta giną w męczarniach z głodu i pragnienia. Niestety, prawdopodobnie tysiące zwierząt każdego roku kończy życie, padając ofiarą niefrasobliwie przeprowadzanych remontów budynków. Dodatkowo po remoncie wszystkie potencjalne schronienia dla kolejnych nietoperzy nagle znikają. Dlatego budynki należy docieplać w sposób przyjazny nietoperzom.

Co zrobić, aby nie szkodzić nietoperzom?

1. Pierwszym etapem prac dociepleniowych i remontowych powinno być wykonanie szczegółowej oceny walorów przyrodniczych i skali zagrożeń.
2. Przed rozpoczęciem prac modernizacyjnych należy określić gatunki, liczebność oraz lokalizację wykorzystywanych schronień. Ponadto wskazać potencjalne miejsca, które mogłyby zostać zajęte przez nietoperze;
3. Jeśli w budynku stwierdzono obecność nietoperzy:
 - Najodpowiedniejszym terminem do przeprowadzenia prac modernizacyjnych i dociepleniowych jest późne lato i wczesna jesień (sierpień-wrzesień). Wówczas wszelkie ślady świadczące o wykorzystywaniu schronienia przez nietoperze są świeże i dobrze widoczne;
 - Jeśli przeprowadzenie prac w terminie późne lato i wczesna jesień jest niemożliwa, można je zrealizować także pod koniec marca lub w pierwszych dniach kwietnia, jednak dopiero po ustąpieniu mrozów;
 - Zaklejenie szczelin i innych kryjówek - jeśli istnieje podejrzenie, że mogą w nich przebywać nietoperze - jest niedopuszczalne. Można to zrobić dopiero po bezpiecznym opuszczeniu przez nietoperze kryjówek letnich lub zimowych;
 - Po opuszczeniu przez nietoperze kolonii letniej (przełom lata i jesieni) lub zimowej (początek kwietnia) jest możliwe zabezpieczenie schronień, ale tak, by zwierzęta mogły wychodzić z kryjówek;
 - Ostateczne zatkanie wstępnie zabezpieczonych schronień nietoperzy, może nastąpić dopiero po upewnieniu się, że wszystkie ssaki opuściły azyl.
4. Należy określić optymalne metody minimalizacji ryzyka, że w chwili prowadzenia prac remontowych w zakamarkach budynku będą się znajdowały zwierzęta. Winno się także wskazać rodzaj zabezpieczeń, terminy i sposoby ich wykonania - może to zostać przygotowane wariantowo.
5. Czynne usuwanie nietoperzy ze schronienia powinno być traktowane jako ostateczność i wymaga każdorazowej zgody właściwych organów ochrony przyrody.
6. Może się zdarzyć, że już podczas remontu spod zdejmowanego parapetu, obicia czy płatu tynku wypadną przeoczone nietoperze - należy wówczas natychmiast przerwać prace i wezwać przyrodników, którzy udzielą zwierzętom odpowiedniej pomocy, np. przeniosą do odpowiedniego ośrodka rehabilitacji zwierząt lub zapewnią alternatywną kryjówkę.
7. Warto przygotować zestawienie działań, które można podjąć w przypadku danego budynku, aby po zakończeniu remontu oferował on dogodne schronienia i miejsca rozrodu dla nietoperzy. Zakres takiej propozycji powinien co najmniej równoważyć stratę siedlisk w wyniku modernizacji.
8. Aby remont nie spowodował znaczącej szkody przyrodniczej, należy zwierzętom zapewnić istnienie odpowiedniej ilości właściwych schronień po remoncie:
 - Pozostawienie kilku szczelin i otworów wykorzystywanych do tej pory przez nietoperze, gdyż te zwierzęta są bardzo przywiązane do swoich schronień. Jest to też często rozwiązanie najprostsze z technicznego punktu widzenia, przy czym nie może wpływać negatywnie na efekt docieplania i trwałość budynku. Jeśli po wykonaniu oceny technicznej uznano, że możliwe jest dalsze wykorzystywanie przez zwierzęta zajmowanych wcześniej szczelin, trzeba zagwarantować nietoperzom łatwy dostęp poprzez pozostawienie odpowiednio zabezpieczonego otworu w izolacji termicznej;
 - Jeśli nie ma możliwości pozostawienia schronień istniejących, należy utworzyć schronienia alternatywne, równoważące ubytek takich miejsc w wyniku remontu;
 - Liczba alternatywnych schronień powinna w pełni równoważyć stratę;
 - Zrównoważenie strat należy rozpatrywać w skali lokalnej (np. osiedla, dzielnicy), a nie pojedynczego budynku, na którym może wystąpić problem z umieszczeniem odpowiedniej liczby skrzynek.
 - Nie wszystkie skrzynki są zajmowane przez nietoperze, dlatego ich liczbę trzeba zwiększyć w zależności od gatunku i warunków lokalnych - o 50-200% - w stosunku do miejsc wykorzystywanych przez nietoperze, przed jego remontem;
 - Dobór skrzynek i ich lokalizacja musi być uzgodniona z chiropterologiem (chiropterolog - specjalista zajmujący się między innymi życiem i zwyczajami nietoperzy).

[Nietoperze - ikonografia](#)